

KONKLUZJE RADY W SPRAWIE ZAGROŻONYCH I PRZESIEDLONYCH ARTYSTÓW

(2023/C 185/09)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

MAJĄC NA WZGLĘDZIE:

1. znaczenie, jakie prawa twórcze i kulturalne zapisane w globalnych ⁽¹⁾ oraz regionalnych ⁽²⁾ instrumentach dotyczących praw człowieka mają dla zachowania godności ludzkiej, różnorodności kulturowej, pluralizmu, demokracji i immanentnej wartości kultury,
2. prace organizacji międzynarodowych w dziedzinie wolności wyrazu artystycznego, takie jak prace UNESCO, której konwencja z 2005 r. uznaje potrzebę podjęcia środków w celu ochrony różnorodności form wyrazu kulturowego, zwłaszcza w sytuacjach, gdy mogą one być narażone na ryzyko zniszczenia lub poważnego uszkodzenia ⁽³⁾, oraz prace Rady Europy ⁽⁴⁾, w szczególności związane z jej manifestem w sprawie wolności wyrazu w sztuce i kulturze w erze cyfrowej,
3. konkluzje Rady Europejskiej z dnia 15 grudnia 2022 r. i 9 lutego 2023 r., w których po raz kolejny zdecydowanie potępiono rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie, potwierdzono pełne poparcie Unii dla niezależności, suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową ⁽⁵⁾ oraz ponownie wyrażono zobowiązanie do wzmocnienia wsparcia dla osób przesiedlonych ⁽⁶⁾,
4. rezolucję Parlamentu Europejskiego w sprawie solidarności kulturowej z Ukrainą, w której to rezolucji wyrażono szczerą solidarność z artystami ⁽⁷⁾ ze względu na fakt, że sztuka i kultura będą miały do odegrania zasadniczą rolę w uzdrawianiu i odbudowie Ukrainy, a w szczególności odniesiono się z uznaniem do działań ukraińskich artystów i twórców, którzy stawiają opór rosyjskiej inwazji, uprawiając swoją sztukę ⁽⁸⁾,
5. plan prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026 ⁽⁹⁾, który zawiera szereg działań ⁽¹⁰⁾ związanych z tematem zagrożonych ⁽¹¹⁾ i przesiedlonych artystów.

ZWAŻYWSZY, ŻE:

6. artyści na całym świecie odgrywają ważną rolę w życiu, rozwoju i odporności społeczeństwa i jednostki oraz że powinni mieć możliwość odgrywania tej roli z zachowaniem swojej kreatywności i wolności wypowiedzi,
7. należy w związku z tym zaoferować artystom ochronę – zgodnie z obowiązującymi przepisami – przed zagrożeniami i wszelkiego rodzaju naruszeniami, które narażają artystów na niebezpieczeństwo ze względu na ich pracę artystyczną,

⁽¹⁾ Między innymi w art. 27 Powszechnej deklaracji praw człowieka (PDPC), która w 2023 r. obchodzi swoje 75-lecie, i w art. 15 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

⁽²⁾ Między innymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

⁽³⁾ Konwencja UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.

⁽⁴⁾ Opierając się na europejskiej konwencji praw człowieka, Rada Europy opublikowała np. sprawozdanie na temat wolności artystycznej i zainicjowała opracowanie manifestu w sprawie wolności wyrazu w sztuce i kulturze w erze cyfrowej, w którym stwierdzono między innymi, że ograniczenia wolności wypowiedzi i wolności artystycznej mają wpływ na całe społeczeństwo, pozbawiając je pluralizmu i osłabiając żywotność procesu demokratycznego.

⁽⁵⁾ Dok. EUCO 34/22.

⁽⁶⁾ Dok. EUCO 1/23.

⁽⁷⁾ Termin „artyści” zdefiniowano w załączniku II.

⁽⁸⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 października 2022 r. w sprawie solidarności kulturowej z Ukrainą i wspólnego mechanizmu reagowania kryzysowego na rzecz odbudowy życia kulturalnego w Europie (2022/2759(RSP)).

⁽⁹⁾ Rezolucja Rady w sprawie planu prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026 (Dz.U. C 466 z 7.12.2022, s. 1).

⁽¹⁰⁾ M.in. wolność artystyczna, ochrona dziedzictwa kulturowego oraz wzmocnianie pozycji lokalnego sektora kultury i sektora kreatywnego w Ukrainie, a także rola kultury i osób zawodowo związanych z kulturą w promowaniu i obronie demokracji i praw człowieka w trudnych okolicznościach.

⁽¹¹⁾ Termin „zagrożeni artyści” zdefiniowano w załączniku II.

8. wojna napastnicza Rosji przeciwko Ukrainie jest również atakiem na tożsamość kulturową Ukrainy, a wymiar kulturowy ma do odegrania ważną rolę w ramach różnych form wsparcia dla Ukrainy.

PODKREŚLAJĄC:

9. odwagę i determinację wszystkich artystów, zwłaszcza kobiet, zabierających głos z wykorzystaniem siły kultury, by promować sprawiedliwe i pokojowe społeczeństwa, wolność i demokrację oraz przeciwstawiać się wojnie, prześladowaniom i nietolerancji,
10. znaczącą rolę odgrywaną historycznie i współcześnie przez artystów na uchodźstwie w propagowaniu pokoju, wzajemnego zrozumienia, wolności, demokracji i różnorodności kulturowej, a także fakt, że konieczne jest zapewnienie, by zagrożeni i przesiedleni artyści mogli kontynuować pracę artystyczną i dawać świadectwo bieżącym wydarzeniom,
11. że artyści nie mogą już bezpiecznie kontynuować swojej pracy artystycznej w krajach na całym świecie, w których wartości demokratyczne są przedmiotem represji lub zakazów, co tyczy się także artystów rosyjskich i białoruskich, którzy krytykują reżim i są w związku z tym szczególnie narażeni na groźby i prześladowania,
12. że rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie spowodowała masowe przesiedlenia obywateli Ukrainy oraz kryzys humanitarny na skalę niespotykaną w Europie od czasu drugiej wojny światowej, wywierając ogromny wpływ m.in. na artystów i ich wolność wypowiedzi, a także potwierdziła, że należy zapewnić w Europie gotowość do oferowania wsparcia zagrożonym i przesiedlonym artystom, zarówno w perspektywie krótko-, jak i długoterminowej, za pomocą odpowiednich ram instytucjonalnych i prawnych.

Z APROBATĄ PRZYJMUJE:

13. środki podjęte przez UE i jej państwa członkowskie w celu zapewnienia bezpiecznej przystani⁽¹²⁾ artystom – w tym studentom kierunków artystycznych – i niezależnym dziennikarzom⁽¹³⁾ uciekającym przed rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie, a także inicjatywy w ramach programu „Kreatywna Europa”⁽¹⁴⁾ na rzecz wsparcia ukraińskich artystów dotkniętych wojną i inicjatywy w ramach programu Erasmus+ na rzecz wsparcia ukraińskich studentów kierunków artystycznych.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY NA ODPOWIEDNICH SZCZEBŁACH ORAZ POPRZEZ ODPOWIEDNIE RAMY INSTYTUCJONALNE I PRAWNE:

14. rozważyły podjęcie dalszych środków w celu zwiększenia zdolności do oferowania bezpiecznych przystani i tzw. „miast schronienia”⁽¹⁵⁾ zagrożonym i przesiedlonym artystom z różnych części świata oraz wniosły wkład w tworzenie sieci kontaktów dla takich artystów,
15. rozważyły, w odpowiednich przypadkach, dostosowanie standardowych rezydencji artystycznych poprzez przekształcenie ich w rezydencje kryzysowe, z uwzględnieniem potrzeb zagrożonych i przesiedlonych artystów, w tym potrzeb wynikających z rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie,
16. rozważyły stosowanie długofalowego i kompleksowego podejścia przy przyjmowaniu zagrożonych i przesiedlonych artystów i ich rodzin, które to podejście obok pilnej potrzeby zapewnienia bezpiecznej przystani uwzględniałoby oferowanie możliwości stania się częścią społeczności lokalnej i życia kulturalnego oraz utrzymania artystycznej aktywności i słyszalności, a także zachęcałoby do nauki języka kraju przyjmującego.

⁽¹²⁾ Termin „bezpieczna przystań” zdefiniowano w załączniku II.

⁽¹³⁾ Zob. np. konkluzje Rady (2022/C 245/04) na temat ochrony i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych pracowników mediów, m.in. zachęcające państwa członkowskie i Komisję do wspierania niezależnych i przymuszonych do opuszczenia kraju dziennikarzy i innych pracowników mediów, w szczególności z takich krajów jak Ukraina, Białoruś i Federacja Rosyjska.

⁽¹⁴⁾ Komisja Europejska, Support for Ukrainian artists, cultural and creative professionals and organisations [Wsparcie dla ukraińskich artystów, osób zawodowo związanych z kulturą i kreatywnością oraz organizacji z sektora kultury i sektora kreatywnego].

⁽¹⁵⁾ Termin „miasta schronienia” zdefiniowano w załączniku II.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, KOMISJI EUROPEJSKIEJ I WYSOKIEGO PRZEDSTAWICIELA UNII DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA ⁽¹⁶⁾, BY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I NA ODPOWIEDNIM SZCZEBLU:

17. kontynuowali dialog z partnerami ukraińskimi na temat sposobów dalszego wspierania ukraińskiego sektora kultury i sektora kreatywnego oraz zachęcali do promowania ukraińskiej kultury w UE z udziałem ukraińskich artystów, w tym artystów zagrożonych i przesiedlonych, oraz organizacji kulturalnych, przy pełnym poszanowaniu autonomii i różnorodności sektora kultury,
18. podejmowali, za pośrednictwem wszystkich odpowiednich kanałów, środki mające na celu utrzymanie i ochronę wolności artystycznej i praw artystów na całym świecie, w tym praw do twórczości bez cenzury i zastraszania,
19. w dalszym ciągu wspierali w UE artystów zagrożonych i przesiedlonych ze względu na skutki lub sprzeciw wobec opresyjnych reżimów lub wojny, w szczególności rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie,
20. przed składaniem okresowych raportów na potrzeby konwencji UNESCO z 2005 r ⁽¹⁷⁾, konsultowali się z podmiotami zajmującymi się zapewnianiem bezpiecznej przystani zagrożonym i przesiedlonym artystom oraz, w stosownych przypadkach, uwzględniali w tych raportach kwestię bezpiecznych przystani dla zagrożonych i przesiedlonych artystów.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI I WYSOKIEGO PRZEDSTAWICIELA UNII DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA, BY:

21. udostępnił kompleksowy przegląd aktualnych informacji na temat pomocy unijnej i pomocy dwustronnej państw członkowskich udzielanej Ukrainie w odniesieniu do sektora kultury i sektora kreatywnego, w tym zagrożonych i przesiedlonych ukraińskich artystów,
22. przyczyniali się do tworzenia sieci kontaktów i do wymiany informacji, sprawdzonych rozwiązań i doświadczeń w gronie państw członkowskich i podmiotów niepaństwowych wspierających zagrożonych i przesiedlonych artystów,
23. wspierali międzysektorową transnarodową współpracę polityczną dotyczącą wolności artystycznej, w tym działania na rzecz zagrożonych i przesiedlonych artystów, z uwzględnieniem doświadczeń wynikających z wystosowanych w ramach programu „Kreatywna Europa” wezwań do wsparcia przesiedleńców ukraińskich oraz ukraińskiego sektora kultury i sektora kreatywnego.

—

⁽¹⁶⁾ Z poszanowaniem zasady pomocniczości określonej w art. 5 TUE.

⁽¹⁷⁾ Art. 9 konwencji UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego.

ZAŁĄCZNIK I

Dokumenty źródłowe

- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (2000/C 364/01)
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie europejskiego planu działania na rzecz demokracji (COM(2020) 790 final)
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Seria Traktatów Rady Europy 005, Rada Europy (1950)
- Konkluzje Rady na temat ochrony i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych pracowników mediów (Dz.U. C 245 z 28.6.2022, s. 5)
- Rezolucja Rady w sprawie planu prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026 (Dz.U. C 466 z 7.12.2022, s. 1)
- Deklaracja Konferencji Ministrów Kultury Rady Europy, Creating our future: creativity and cultural heritage as strategic resources for a diverse and democratic Europe [Tworzenie naszej przyszłości: kreatywność i dziedzictwo kulturowe jako strategiczne zasoby zróżnicowanej i demokratycznej Europy] (1 kwietnia 2022 r.)
- Deklaracja europejskich ministrów kultury, spraw audiowizualnych i mediów zebranych w Angers (edytowane w 2022 r.)
- Komisja Europejska, EU supports Ukraine through culture [UE wspiera Ukrainę poprzez kulturę] (edytowane w 2022 r.)
- Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 15 grudnia 2022 r. (EUCO 34/22)
- Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 9 lutego 2023 r. (EUCO 1/23)
- Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 23 marca 2023 r. (EUCO 4/23)
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 20 października 2022 r. w sprawie solidarności kulturowej z Ukrainą i wspólnego mechanizmu reagowania kryzysowego na rzecz odbudowy życia kulturalnego w Europie (2022/2759(RSP))
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie realizacji Nowego europejskiego programu na rzecz kultury i strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych (2022/2047(INI))
- Międzynarodowa Sieć Miast Schronienia (ICORN), What is ICORN [Czym jest ICORN?] (edytowane w 2023 r.). Hiperłącze: <https://icorn.org/what-icorn> (dostęp 20 marca 2023 r.)
- OECD, Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine [Reakcje polityczne na skutki wojny w Ukrainie] (edytowane w 2023 r.)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/818 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiające program „Kreatywna Europa” (2021–2027) i uchylające rozporządzenie (UE) nr 1295/2013 (Dz.U. L 189 z 28.5.2021, s. 34)
- Komitet Sterujący ds. Kultury, Dziedzictwa Kulturowego i Krajobrazu (CDCPP), Jaroslav Andel, Giuliana De Francesco, Kata Krasznahorkai, Mary Ann DeVlieg, Sara Whyatt, ze wsparciem Levana Charatiszwilego, Manifesto on the Freedom of Expression of Arts and Culture in the Digital Era [Manifest w sprawie wolności wyrazu w sztuce i kulturze w erze cyfrowej] (edytowane w 2020 r.)
- Komitet Sterujący ds. Kultury, Dziedzictwa Kulturowego i Krajobrazu (CDCPP), Free to Create: Artistic Freedom in Europe [Tworzyć swobodnie – wolność artystyczna w Europie], sprawozdanie Rady Europy na temat wolności wyrazu artystycznego (edytowane w 2023 r.)
- Konwencja UNESCO z 2005 r. w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego (edytowane w 2015 r.)
- Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców, Sytuacja uchodźców ukraińskich (dane zaktualizowane w grudniu 2022 r.)
- Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, A/RES/2200 (1966)
- Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, Powszechna deklaracja praw człowieka (PDPC). Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 217 A(III) (1948).

ZAŁĄCZNIK II

Definicje

Do celów niniejszych konkluzji Rady stosuje się następujące definicje:

„Artysta”: termin „artysta” należy rozumieć szeroko, uwzględniając wszystkie osoby zawodowo związane z sektorem kultury i sektorem kreatywnym, które to sektory zdefiniowano w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/818 z dnia 20 maja 2021 r. ustanawiającego program „Kreatywna Europa” (2021–2027) i uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1295/2013.

„Bezpieczna przystań”: termin „bezpieczna przystań” definiuje się jako zapewnianą artystom, którzy są zagrożeni w swoim kraju pochodzenia, możliwość znalezienia ochrony i – jeśli sobie tego życzą – utrzymania aktywności artystycznej przez ograniczony okres w innym miejscu.

„Zagrożeni artyści”: artyści, którzy są zagrożeni konfliktem zbrojnym, prześladowaniami lub represjami.

„Rezydencja kryzysowa”: miejsce do tymczasowej relokacji zagrożonego artysty, zapewniające zakwaterowanie i możliwość kontynuowania pracy w bezpiecznych warunkach. Rezydencja kryzysowa może być elementem istniejących już programów rezydencji artystycznych lub nową rezydencją artystyczną tworzoną w konkretnym celu, jakim jest wsparcie przesiedlonych artystów uciekających przed konfliktami zbrojnymi.

„Miasta schronienia”: według Międzynarodowej Sieci Miast Schronienia (ICORN) „miasta schronienia” to miasta lub regiony oferujące schronienie zagrożonym pisarzom i artystom, propagujące wolność wypowiedzi, broniące wartości demokratycznych i promujące międzynarodową solidarność. Miasta członkowskie ICORN oferują długoterminowe, ale tymczasowe schronienie osobom, które są zagrożone bezpośrednio w związku ze swoją działalnością twórczą ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Międzynarodowa Sieć Miast Schronienia.